

Remissyttrande

Datum 2025-05-02

Diarienummer MRU 2025-00154

Ert diarienummer U2025/00401

Utbildningsdepartementet

Rosenbad 4

103 33 Stockholm

Ett likvärdigt betygssystem (SOU: 2025:18)

Västra Götalandsregionen (VGR) har som remissinstans tagit del av promemorian Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025: 18). VGR svarar på remissen i rollen som regionalt utvecklingsansvarig aktör i länet samt i rollen som huvudman för naturbruksskolor och folkhögskoleförvaltning. I svaret refereras till utvalda delar i utredningen där VGR särskilt vill framföra synpunkter. Följande remissvar lämnas:

Sammanfattning

En alldeles för stor andel barn och unga i Västra Götaland fullföljer inte sina studier. 2024 saknade 18 % av niondeklassarna gymnasiebehörighet och 26% av gymnasieeleverna hade efter fyra års studier inte avslutat med en gymnasieexamen. Gymnasiebehörighet och skolprestationer skiljer sig mellan olika kommuner, inom kommuner samt mellan olika huvudmän och utvecklingen på länsnivå har varit negativ under flera års tid. Mot bakgrund av detta delar VGR utredningens beskrivning om behovet av att analysera och lämna förslag på förändringar som rör betygssystemet och meritvärdering. VGR instämmer även i utredningens beskrivning av de grundläggande problemen och att en förändring är nödvändig. Samtidigt menar VGR att enbart förändringar i betygssystem och meritvärdering inte ensamt löser problemen kring barn och ungas skolgång och att sambandet mellan pedagogik, betygsättning och kunskapsbedömning tydligare hade behövt belysas i utredningen.

VGR anser att fler förändringar behöver ske i skolans miljö och i samverkan med andra aktörer för att fler barn och unga ska nå sin fulla potential och fullfölja sina studier. Utöver de negativa konsekvenserna för individen i form av risk för ohälsa, bristande framtidstro och utanförskap innebär det en belastning på regionens hälso- och sjukvårdsverksamheter, utmaningar i kompetensförsörjningsuppdraget och i det övergripande arbetet för ett jämlikt och robust Västra Götaland. VGR efterfrågar förslag som tydligare kopplar ihop forskning som finns inom hälsa, socialt arbete, pedagogik, betygsättning och kunskapsbedömning.

Flera utredningar och förslag som berör skolans område är aktuella och VGR ställer sig positiv till att det sker en översyn inom skolområdet.

Föreliggande utredning bedöms utgöra *en* viktig del i arbetet men behöver hanteras tillsammans med andra utredningar såsom "Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024: 74)", "Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025: 44)", "Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19)", "Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet (SOU 2025:26)", Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81) " samt pågående direktiv "En förbättrad elevhälsa (Dir. 2024:30). VGR är positiv till att det pågår flera utredningar som rör barn och ungas möjligheter att fullfölja sina studier. Samtidigt menar VGR att det hade varit önskvärt med ett tydligare helhetsgrepp och sammanhållning mellan utredningarna.

Kapitel 3 Utredningens uppdrag och utgångspunkter

Kommentar: VGR instämmer i utredningens utgångspunkter.

VGR menar samtidigt att enbart förändringar i betygssystem och meritvärdering inte ensamt kan bidra till att uppnå dessa. VGR efterfrågar förslag som tydligare samordnar och tillämpar forskning inom hälsa, socialt arbete, pedagogik, betygsättning och kunskapsbedömning. VGR menar också att förändringar behöver ske i skolans miljö, stöd erbjudas tidigt efter upptäckt och samverkan med andra aktörer etableras.

På så vis kan den stora andel barn som bedöms behöva anpassad pedagogik, optimal arbetsmiljö och särskild undervisning för att klara skolans mål bättre omhändertas. VGR anser även att en tvärvetenskaplig grund och förändrade arbetssätt tillsammans med andra aktörer är nödvändig för att uppnå ett kunskapsutvecklande skolsystem som gör det möjligt för elever att nå sin fulla potential. VGR vill även betona vikten av att skolan och samverkande verksamheter ges reella förutsättningar för ett förändringsarbete. Avsaknad av detta kan innebära risk för att förslagen inte möter utredningens ambitioner.

Kapitel 9: Förslag på numerisk betygsskala och nya betygskriterier

9.2 En betygsskala 1–10

Kommentar: VGR instämmer i utredningens förslag om en betygsskala som inte underkänner elever såsom nuvarande betygssteg "F".

VGR instämmer även i utredningens resonemang om att en mer fingeradig skala synliggör elevens kunskapsnivå. VGR menar också att det kan bidra till att stärka elevens motivation och framtidstro. Särskilt betydelsefullt bedöms detta vara för de elever som inte har godtagbara kunskapsnivåer ((betygskriteriet 4) eftersom kunskapsnivå och progression mot godtagbara kunskapsnivåer tydliggörs. Samtidigt menar VGR att sambandet mellan pedagogik, betygsättning och kunskapsbedömning tydligare hade behövt belysas.

9.4 Konsekvenser för stödsystemet:

Kommentar: VGR delar utredningens analys om att stödsystemet påverkas av förslagen i betygsutredningen. VGR instämmer även i utredningens analys om att stödinsatser ofta sätts in alldeles för sent, oftast i slutet av stadierna och nästan uteslutande i högstadiet. VGR vill även påtala att det endast är en liten andel elever som ges särskilda undervisningsinsatser (5 %), trots att det är en stor andel elever som saknar godkända betyg (källa Skolverket, Slutbetygen för årskurs 9 sjunker). VGR menar att det bristande stödet för barns

kunskapsutveckling och lärande orsakar onödigt lidande för individen och belastar regionens verksamheter på ett omfattande sätt

VGR:s bedömning är att en del av problematiken skulle kunna lösas genom att ungas lärande och kunskapsinhämtning i högre grad grundar sig i tvärvetenskaplig forskning och tillämpning samt att stödinsatser erbjuds i ett tidigt skede i samverkan med andra professioner och aktörer. VGR ser därför positivt på utredningarna ”Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19)”, Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44)” och ”Ämneskunskaper och lärarskicklighet– en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81). VGR är inte remissinstans till dessa utredningar men har övergripande tagit del av dess analyser och förslag. VGR menar att flera av förslagen kan ses som nödvändiga för att möta betygsutredningens tydligare fokus på kunskapsutveckling men framför allt för att fler elever ska kunna utvecklas på bästa sätt och fullfölja sina studier. Exempelvis genom förslagen om att beakta och integrera kognitionsforskning i lärarutbildningen, i läroplanen och att samverka med andra professioner och aktörer kring eleverna.

9.4.3 Mottagande i anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan, placering i resursskola, skolpliktens upphörande i förtid, rätten att slutföra grundskolan efter skolpliktens upphörande och lovskolan:

Kommentar: Utifrån VGR:s utgångspunkter om vikten av tidig upptäckt, tidiga insatser och att fler elever behöver bli behöriga till gymnasiet, ser VGR positivt på förslaget om att lovskola ska erbjudas elever som fortfarande går i skolan. VGR vill samtidigt betona att barn och ungas rätt till fritid behöver beaktas och att en skolvardag som främjar elevers lärande, kunskapsutveckling och trygghet och vid behov erbjuder stödinsatser (tidigt efter upptäckt) på skoltid och under skolverminen bedöms vara de viktigaste insatserna för att klara skolan.

10. Förslag på betygsmodell för grundskolan

10.1 Huvudförslag: Meritvärdeskalibrering

Kommentar: VGR anser att modellen är komplex och kan upplevas som svår att förstå för elever och deras vårdnadshavare. För att betygssystemet ska uppfattas som likvärdigt, rättssäkert och stärka tilliten till myndigheter, menar VGR att processen behöver vara transparent och informationen vara tydlig och lätt att förstå.

11. Förslag på betygsmodell för gymnasieskolan

Kommentar: VGR lämnar samma synpunkt som för förslaget 10.1.

12. Förslag på hantering när betygsvärden inte kan kalibreras eller nationella slutprov inte kan genomföras

Kommentar: VGR delar utredningens analys om att det kommer att uppstå situationer som innebär att betygsvärde inte kan kalibreras eller nationella slutprov inte genomföras. VGR menar därför att den konkreta hanteringen av sådana situationer behöver vara tydlig för skola, elever och vårdnadshavare. VGR anser även att det är viktigt för likvärdigheten.

14. Förslag på regelverk för betyg efter prövning och möjligheter att göra om nationella slutprov

Kommentar: Individer har ojämlika förutsättningar att klara skolan, oväntade händelser kan inträffa och barn och unga utvecklas fysiskt, psykiskt och socialt under sin skolgång. Detta kan påverka förmågan att prestera och ta beslut som påverkar framtiden. VGR vill därför betona vikten av att det finns jämlika möjligheter till en andra chans för studier. På så vis ges individen möjlighet att nå sin fulla potential och en position i samhället som känns meningsfull och som är positiv för individen och samhället.

15. Förslag på ändrade behörighetsregler för antagning till gymnasieskolan och till högre utbildning

15.2 Ändrade behörighetskrav för tillträde till gymnasieskolan

Kommentar: VGR ser positivt på förslaget då det bedöms bidra till att fler elever får tillträde till gymnasieskolan jämfört med nuvarande behörighetskrav. I VGR:s remissyttrande till ”Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024: 74)” instämmer VGR i behovet av ett mer allsidigt utbud av yrkesutbildningar samtidigt som utredningens förslag med mindre omfattande yrkesprogram ses som problematisk. Oavsett om förslaget om nya yrkesprogram antas eller inte, menar VGR att det är problematiskt att det fortsatt kommer att finnas en grupp unga som exkluderas från gymnasiet. VGR delar utredningarnas konstaterande om att det inte är samhällsekonomiskt med en skarp gräns för tillträde till gymnasieskolan samt att gymnasieskolan behöver kunna ta emot obehöriga elever. Förslaget på ändrade behörighetskrav samt de sänkta behörighetskraven, kopplade till förslaget om nya yrkesprogram, kommer även innebära att det finns elever på gymnasiet som saknar godtagbara kunskaper inom ett eller flera ämnen. För att eleverna ska fullfölja sina gymnasiestudier anser VGR därför att det är viktigt att informationen om elevens kunskapsnivå omhändertas och används som utgångspunkt för undervisning och stöd. I delbetänkandet ”Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025: 44) och i utredningen ”Tid för undervisningsuppdraget - åtgärder för god undervisning och läraryrkets attraktivitet (SOU 2025:26)” föreslås ett stärkt stödsystem, att elever kan behöva kontakt och stöd av olika professioner samt att samverkan behöver ske vid behov. VGR anser att merparten av förslagen i dessa två utredningar är väsentliga pusselbitar för att främja elevernas lärande, trygghet och trivsel - faktorer som är viktiga för att möta utredningens ökade fokus på kunskap och för fullföljda studier. Införande av förslagen i utredningarna bedöms innebära

förändrade arbetssätt. VGR menar att detta behöver beaktas och att förutsättningar behöver finnas för att utveckling och implementering.

17 Förslag på ändringar i det nationella provsystemet

17.1.5 Central rättning ska införas för samtliga nationella slutprov

Kommentar: VGR menar att den centrala rättningen av de nationella slutproven, som enligt förslaget ska ske efter vårterminens avslut för grundskola, specialskolan och gymnasieskolan, kommer att innebära kortare förberedelsetid inför gymnasiestudier och studier. Det kan vara extra utmanande för sårbara elevgrupper. För att elever ska kunna ges möjligheter att planera för sin framtid och undvika alltför lång tid av ovisshet anser VGR att det är viktigt att meritvärdet sätts skyndsamt.

19. Prov - betygs och bedömningsstress

Kommentar: VGR instämmer i utredningens beskrivning om att arbetsmiljön i skolan ska främja elevens lärande, trygghet och trivsel. Samtidigt beskrivs i utredningen att ökningen av rapporterad ohälsa bland unga sammanfaller med införande av LGR 11 och betygsskalan A-F. Vidare beskrivs att barn och unga med funktionsnedsättningar trivs sämre, presterar sämre och har mest olovlig frånvaro samt är mest utsatta för mobbning. VGR och andra aktörer i Västra Götaland erfar konsekvenserna av detta inom sina respektive ansvarsområden och uppdrag och frågan om elevers förutsättningar att klara skolan beskrivs som viktig i den regionala utvecklingsstrategin. VGR anser att förändringar behöver ske inom flera områden för att den negativa utvecklingen ska vända. VGR menar därför att föreliggande utredning och utredningarna ”Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19)”, ”Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44) och ”Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)” och ”Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning

(SOU 2024:81)” behöver ses i ljuset av varandra och att flera av förslagen tillsammans är viktiga för elevers hälsa och förutsättningar att fullfölja sina studier.

VGR anser att införandet av slutprov kan innebära risk för ökad negativ stress hos eleverna. För att minska risken menar VGR att det är viktigt att skapa en miljö i skolvardagen i vilken eleverna inte upplever sig bedömda i alla lägen och som känns trygg. På så vis kan stressen vid slutproven bättre balanseras upp och hanteras.

VGR instämmer i utredningens förslag att alla elever ska få möjlighet att genomföra proven på likvärdiga villkor. VGR vill därför påtala betydelsen av att finns en tydlig plan för hur elever med behov av extra anpassning och särskilt stöd ska få det, utifrån sina individuella behov, på lektioner såväl som i samband med de nationella slutproven.

20 Införande och ikraftträdande

20.1 Tidplan

Kommentar: VGR anser att tidplanen för införande är snäv. Bedömningen grundar sig i att gymnasieskolan står inför ett införande av Gy25.

Implementering och uppföljning av detta bedöms kräva tid och resurser vilket kan innebära utmaningar att parallellt förbereda sig för ett nytt betygssystem.

VGR menar även att tidplanen behöver ta hänsyn till utredningar inom skolans område med förslag som föreslås träda i kraft inom de närmsta åren.

20.2 Övergångsbestämmelser

Kommentar: Utredningen föreslår ett succesivt införande. VGR vill påtala vikten av att barn och unga inte drabbas negativt av ett sådant införande. Barn och ungas rätt till en arbetsmiljö som främjar lärande, trygghet och trivsel behöver prioriteras och det behöver säkerställas att de inte hamnar i kläm mellan två olika system.

VGR anser att stora systemförändringar bör testas i mindre skala innan införande sker nationellt. I det regionala utvecklingsuppdraget tillämpar

VGR principen om att testa och utveckla i mindre skala för att lära och vidareutveckla modeller och arbetssätt. Först därefter kan spridning och implementering ske i inom och utanför länet. VGR menar att ett sådant arbetssätt kan bidra till att förbättra processen inför ett nationellt införande samt minska de eventuella negativa effekterna.

21. Konsekvenser

21.5.12. kraven för gymnasieexamen och behörighet till högre utbildning separeras

Kommentar: Som huvudman folkhögskoleförvaltningen med sex folkhögskolor i Västra Götaland menar VGR att det är viktigt att följa utredningens analys om ökad efterfrågan på folkhögskoleutbildning. Det är viktigt för att tidigt och på ett hållbart sätt skapa förutsättningar för ett eventuellt ökat söktryck och dimensionering av program.

Övrig synpunkt:

Barn och ungas fullföljda studier är en viktig regional utvecklingsfråga i Västra Götaland och VGR ställer sig därför positiv till att det pågår flera utredningar inom området. VGR menar samtidigt att dessa behöver läsas tillsammans för att bättre förstå vilken påverkan de enskilda delarna kan tänkas få och hur helheten blir, vilket upplevs svårt.

VGR hade därför önskat att utredningarna hade hållits ihop på ett tydligare sätt.

Mot bakgrund av att det pågår flera utredningar inom skolans område med förslag på införande inom närmsta åren vill VGR betona att det är viktigt att i kommande förändringsarbeten säkerställa barn och ungas rätt till hälsa och utbildning – deras behov kan inte vänta tills förändringarna är genomförda.

Miljö- och regionutvecklingsnämnden
Västra Götalandsregionen

Madeleine Jonsson
Ordförande miljö- och
regionutvecklingsnämnden

Helena Lundberg Nilsson
Regionutvecklingsdirektör